

Μια τιμητική εξορία

Ο ρήτορας Αίσχίνης (περ. 389-314 π.Χ.), πολιτικός αντίπαλος του Δημοσθένη, εναντιώθηκε με τον λόγο του *Κατὰ Κτησιφώντος* στην πρόταση του Κτησιφώντα να τιμηθεί με χρυσό στεφάνι ο Δημοσθένης για τις υπηρεσίες του προς την πατρίδα. Ὑστερα από την ήττα του στη σχετική δίκη και την αποτυχία της φιλομακεδονικής πολιτικής του αναγκάστηκε να εκπατριστεί στη Μικρά Ασία και στη Ρόδο. Στις επιστολές που σώθηκαν με το όνομά του, οι οποίες όμως δεν προέρχονται από αυτόν, παρουσιάζεται ως εξόριστος. Στο απόσπασμα που ακολουθεί γίνεται λόγος για το πώς αντιμετωπίζει ο συγγραφέας την εξορία του.

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὅσοι φεύγουσιν ἀδίκως, ἢ δέονται τῶν πολιτῶν ὅπως ἐπανέλθωσιν, ἢ διαμαρτόντες τούτου λοιδοροῦσι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς φαύλως αὐτοῖς προσφερομένας· ἐγὼ δὲ ἐπέειπερ ἅπαξ ἀναξίως ὦν ἐπολιτευσάμην ἡτύχησα, καὶ κατηγορῶν ἄλλων αὐτὸς ἐάλων, ἄχθομαι μὲν, ὥσπερ εἰκὸς ἐστίν, ἀγανακτῶ δὲ οὐδέν. Οὐ γὰρ οὕτως ἔγωγε ἠλίθιος εἶμι ὥστε, ἐξ ἧς πόλεως Θεμιστοκλῆς ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέρωσας ἐξηλάθη, καὶ ὅπου Μιλτιάδης, ὅτι μικρὸν ὠφείλε τῷ δημοσίῳ, γέρων ὦν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπέθανε, ταύτῃ τῇ πόλει Αἰσχίνην τὸν Ἀτρομήτου φεύγοντα ἀγανακτεῖν οἶεσθαι δεῖν, εἴ τι τῶν εἰωθότων Ἀθήνησιν ἔπαθεν. Ἄλλ' ἔγωγε καὶ λαμπρὸν εἰκότως μοι νομίσαιμ' ἂν αὐτὸ γενέσθαι, τὸ μετ' ἐκείνων ἐν ἀδοξίᾳ παρὰ τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις καὶ ἄξιός τοῦ ὅμοια παθεῖν ἐκείνοις γεγονέναι.

Μετάφραση

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὅσοι φεύγουσιν ἀδίκως,
Οἱ ἄλλοι ὅλοι ὅσοι εξορίζονται ἀδίκως,

ἢ δέονται τῶν πολιτῶν ὅπως ἐπανέλθωσιν,
ἢ παρακαλοῦν τοὺς πολίτες για να επιστρέψουν ἀπὸ τὴν εξορία,

ἢ διαμαρτόντες τούτου λοιδοροῦσι τὰς πατρίδας ἑαυτῶν,
ἢ ἀν ἀποτύχουν σ' αὐτὸ κακολογοῦν τὶς πατρίδες τοὺς,

ὥς προσφερομένας αὐτοῖς φαύλως·
ἐπειδὴ τάχα συμπεριφέρονται σ' αὐτοὺς ἀσχημα.

ἐγὼ δὲ ἐπεὶ περ ἅπαξ ἠτύχησα ἀναξίως ὧν ἐπολιτευσάμην,
ἐγὼ ὅμως ἐπειδὴ βέβαια μιὰ φορά ἀτύχησα με ἀνάξιο τρόπο πρὸς ὅσα ἔκανα ὡς πολιτικός

καὶ κατηγορῶν ἄλλων ἑάλων αὐτὸς, ἄχθομαι μὲν,
καὶ ἐνὼ κατηγοροῦσα ἄλλους καταδικάστηκα ὁ ἴδιος, καὶ στεναχωριέμαι ἀπὸ τῆς μιᾶς,

ὥσπερ εἰκὸς ἐστίν, οὐδὲν δὲ ἀγανακτῶ.
ὅπως ἀκριβῶς εἶναι λογικὸ, καθόλου ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν ἀγανακτῶ.

Ἔγωγε γὰρ οὐ εἰμι οὕτως ἠλίθιος ὥστε, ἐξ ἧς πόλεως ἐξηλάθη Θεμιστοκλῆς
Γιατὶ ἐγὼ βέβαια δὲν εἶμαι τόσο ἠλίθιος ὥστε ἀπὸ ὅποια πόλη ἐξορίστηκε ὁ Θεμιστοκλῆς

ὁ ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅπου Μιλτιάδης ἀπέθανε,
ὁ ὁποῖος ἐλευθέρωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅπου ὁ Μιλτιάδης πέθανε,

ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὧν γέρων ὅτι ὤφειλε μικρὸν τῷ δημοσίῳ,
στὴ φυλακῇ ἐνὼ ἦταν γέρος, ἐπειδὴ ὀφείλε μικρὸ ποσὸ στὸ δημόσιο,

οἶσθαι δεῖν Αἰσχίνην τὸν Ἀτρομήτου ἀγανακτεῖν
να θεωρῶ ὅτι πρέπει ὁ Αἰσχίνης ὁ γιὸς τοῦ Ἀτρόμητου να ἀγανακτεῖ

ταύτη τῇ πόλει φεύγοντα,
με αὐτὴ τὴν πόλη ἐπειδὴ εἶναι ἐξόριστος,

εἰ ἔπαθεν τι τῶν εἰωθότων Ἀθήνησιν.
ἐπειδὴ ἔπαθε κάτι ἀπὸ τὰ συνηθισμένα στὴν Ἀθήνα.

Ἄλλ' ἔγωγε εἰκότως νομίσαιμ' ἂν καὶ λαμπρὸν γενέσθαι αὐτὸ μοι,
Ἀλλὰ ἐγὼ βέβαια εὐλόγα θα θεωρήσω ἀκόμη καὶ λαμπρὸ τὸ ὅτι συνέβη αὐτὸ σε μένα,

τὸ (γεγονέναι) ἐν ἀδοξίᾳ παρὰ τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις μετ' ἐκείνων
τὸ να ἔχω πέσει στὴν ἀφάνεια για τοὺς μετέπειτα ἀνθρώπους μαζί με ἐκείνους

καὶ γεγονέναι ἄξιός τοῦ παθεῖν ὅμοια ἐκείνοις.
καὶ τὸ να ἔχω γίνεαι ἄξιός να πάθω ὅμοια με ἐκείνους.

Ερμηνευτικά σχόλια

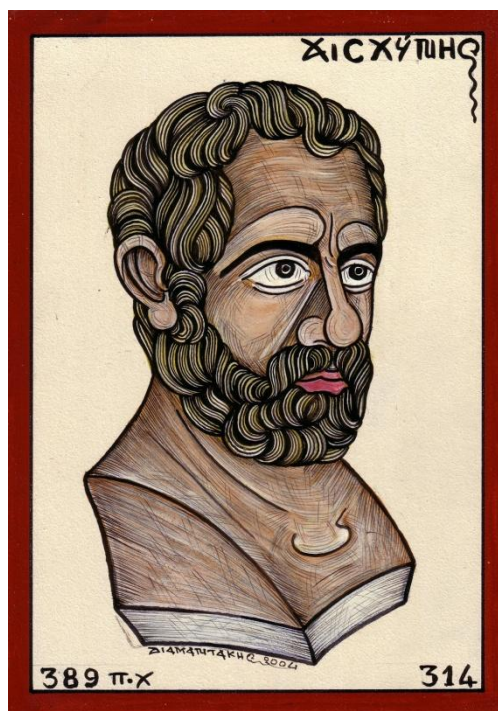
λαμπρὸν εἰκότως μοι νομίσαιμ' ἂν αὐτὸ γενέσθαι: Ο συντάκτης της επιστολής δηλώνει πως η απόφαση της πόλης του να τον εξορίσει όχι μόνο δεν τον εκπλήσσει, αλλά αντίθετα αποτελεί επιβεβαίωση της αξίας του ως πολιτικού. Στο σημείο αυτό έχουμε να κάνουμε με έναν εκ πρώτης όψεως παράδοξο, από ρητορική άποψη όμως επιδέξιο συλλογισμό.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Πώς παρουσιάζει την εξορία του ο συγγραφέας της επιστολής; Γιατί επικαλείται τις περιπτώσεις του Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη;
2. Πώς αξιολογείτε την πειστικότητα του επιχειρήματος που χρησιμοποιείται στο κείμενο;
3. Σε ποια σημεία του κειμένου διακρίνετε διάθεση πικρής ειρωνείας για τη στάση των Αθηναίων προς τον συντάκτη της επιστολής;
4. Γνωρίζετε από την περίοδο της Επανάστασης του 1821 και τις πρώτες μετεπαναστατικές δεκαετίες περιπτώσεις επώνυμων αγωνιστών προς τους οποίους το ελληνικό κράτος επέδειξε αγνωμοσύνη;

arxaia-latinika.gr

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΕΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (μέρος α΄)

Οι επιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις εκφράζουν επιρρηματικές σχέσεις και χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί.

Είδη επιρρηματικών προτάσεων:

1. Αιτιολογικές
2. Τελικές
3. Αποτελεσματικές
4. Εναντιωματικές
5. Υποθετικές
6. Χρονικές
7. Αναφορικές

arxaia-latinika.gr

1. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αιτιολογικές ονομάζονται οι προτάσεις που αιτιολογούν το περιεχόμενο της πρότασης από την οποία εξαρτώνται. Ανάμεσα στη δευτερεύουσα και στην κύρια υπάρχει μια σχέση αιτίας και αποτελέσματος αντίστοιχα.

- Εισάγονται με: **ὥς** (υποκειμενική αιτιολογία)
ὅτι (αντικειμενική αιτιολογία)
διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ
εἰ (υποθετική αιτιολογία)

- Εξαρτώνται από ρήματα: **ψυχικού πάθους** (σημαίνουν χαρά, λύπη, έκπληξη, θυμό κ.λπ.), αλλά και από κάθε άλλο ρήμα που χρειάζεται αιτιολόγηση.

- Εκφέρονται με: **Οριστική**
Δυνητική οριστική
Δυνητική ευκτική
Ευκτική πλαγίου λόγου (ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου)

- Συντακτική θέση: **επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας στην πρόταση εξάρτησης τους.**

π.χ. Λακεδαιμόνιοι ἄκοντας προσάγουσι τους πολλούς ἐς τον κίνδυνον, ἐπεὶ οὐκ ἂν ποτε ἐπεχείρησαν ναυμαχεῖν ἐκόντες.
Θαυμάζω σε ἐν ταῖς συμφοραῖς, ὡς ραδίως αὐτάς και πράως φέρεις.

2. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τελικές ονομάζονται οι προτάσεις που δηλώνουν το **σκοπό** της ενέργειας του ρήματος της πρότασης από την οποία εξαρτώνται. Είναι προσδιορισμός του τελικού αιτίου και γι' αυτό τίθεται μετά την προσδιοριζόμενη πρόταση της οποίας το ρήμα δηλώνει κίνηση ή ενέργεια.

- Εισάγονται με: ἵνα

ὡς, ὅπως (συνοδεύονται αρκετές φορές από το δυνητικό μόριο ἄν)

- Εξαρτώνται από ρήματα: κίνησης, (π.χ. ἔρχομαι, φεύγω, πορεύομαι) ή σκόπιμης ενέργειας (π.χ. πράττω)

- Εκφέρονται με: Υποτακτική

Ευκτική πλαγίου λόγου (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)

Οριστική ιστορικού χρόνου

- Συντακτική θέση: **επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού στην πρόταση εξάρτησής τους.**

π.χ. Κύνας τρέφεις, ἵνα σοι τους λύκους ἀπό τῶν προβάτων ἀπερύκωσιν.
Ἐχρῆν αὐτούς ζῆν, ἵνα ἀπηλλάγμεθα τούτου τοῦ δημαγωγοῦ.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπερασματικές ονομάζονται οι προτάσεις που δηλώνουν το αποτέλεσμα ή το συμπέρασμα μιας πράξης ή ενέργειας της προσδιοριζόμενης πρότασης.

- Εισάγονται με: **ώς**

ώστε

- Δεν εξαρτώνται από συγκεκριμένα ρήματα. **Συνήθως προηγείται στην εξάρτηση δεικτική αντωνυμία ή δεικτικό επίρρημα** (τοιοῦτος, τοσοῦτος, οὕτως κ.λπ.)

- Εκφέρονται με:

Οριστική

Δυνητική οριστική

Δυνητική ευκτική

Ευκτική (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)

Απαρέμφατο (αποτέλεσμα, σκοπός, όρος ή συμφωνία → **έφ' ὧ** ή **έφ' ὧτε**)

- Συντακτική λειτουργία: **επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος στην πρόταση εξάρτησης τους.**

π.χ. Πάντες πολεμικά ὄπλα παρασκευάζον, ὥστε την πόλιν ὄντως ἄν ἠγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.

Οἱ θεοὶ δεδώκασι τῇ ψυχῇ σῶμα, ὥστε τῇ ψυχῇ το σῶμα ὑπηρετεῖν.

4. ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ-ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εναντιωματικές-παραχωρητικές ονομάζονται οι προτάσεις που δηλώνουν αντίστοιχα εναντίωση ή παραχώρηση προς το περιεχόμενο της προσδιοριζόμενης πρότασης.

- Εισάγονται με:

εί και, ἄν και → εναντιωματικές

και ἄν (ἤ, ἔάν), κᾶν, καί εἰ, οὐδ' εἰ, οὐδ' ἔάν (ἄν), μηδ' ἔάν, μηδ' εἰ → παραχωρητικές

- Εκφέρονται με: **Οριστική**

Οριστική ιστορικού χρόνου

Υποτακτική

Ευκτική

- Συντακτική θέση: **επιρρηματικοί προσδιορισμοί της εναντίωσης στην πρόταση εξάρτησης τους.**

π.χ. Εἰ και χρημάτων εὐποροῦμεν, οὐκ εὐτυχοῦμεν.

Φήσουςι γάρ δὴ με σοφόν εἶναι, εἰ και μη εἰμί.

